

KRIJGSGEVANGENEN

In het grote kamp waar Poulus kampoudste was, traden aanvankelijk tegenstellingen aan de dag doordat de ene groep militairen over meer geld, d.w.z. over een grotere krijgskas, beschikte dan de andere en daarvan gebruik kon maken om de lage rantsoenen aan te vullen met datgene wat groepen fourageurs, die met verlof van de Japanners op sommige dagen het kamp mochten verlaten, in Bandoeng wisten te kopen. Iedere groep kookte voor zichzelf. Poulus vorderde toen alle krijgskassen op om er één kampfonds mee te vormen, maar niet alle werden ingeleverd en 'pogingen om het kampfonds te versterken met vrijwillige bijdragen van krijgsgevangenen en leningen tegen schuldbekentenis hadden weinig succes.'¹ Pas na enige tijd lukte het hem, greep te krijgen op de situatie: er werd een centraal keukenbedrijf opgericht en de Japanse kampcommandant vond goed dat de levensmiddelen die ter aanvulling van de rantsoenen nodig waren, door vaste leveranciers zouden worden geleverd. Tot het herstel van de discipline droeg bij dat Poulus na de executie van Karssen, Hielkema en Mercus en nadat hij zich persoonlijk garant had gesteld dat ontvluchtingen in de toekomst voorkomen zouden worden², van kapitein Kawakatsue verlof had gekregen, een kamppolitie in het leven te roepen. Zij zond patrouilles uit om vluchtende krijgsgevangenen op te vangen (die patrouilles speurden vooral bij de stations rond) en droeg in het kamp bij tot handhaving van de orde. Poulus had die kamppolitie overigens 'zodanig gekozen en georganiseerd . . . , dat zij zou kunnen optreden als stootploeg ingeval bij de komst van Geallieerde strijdkrachten . . . (die toen nog naïevelijk als spoedig verwachtbaar werd beschouwd) een collectieve poging tot uitbreken doelmatig en verantwoord zou zijn te achten.'³

Ten dele al in april maar vooral in mei '42 gingen talrijke krijgsgevangenen, hun lethargie overwinnend, zich in hun kampen moeite geven om weer iets zinvol te doen. Officieren vormden groepjes om zich te beraden over een nieuwe opzet van het Knil, gelovigen zochten steun bij elkaar (ds. Hamel gaf in een van de kampen te Soerabaja, waarheen hij uit Magelang was overgebracht, elke avond catechisatie⁴), er werden muziekgezelschappen gevormd, er kwamen cabarets tot stand⁵, er werden

¹ A.v., p. 2. ² Na Karssen, Hielkema en Mercus waren nog drie krijgsgevangenen ontsnapt en ook zij waren gegrepen; door zich persoonlijk garant te stellen wist Poulus te bereiken dat die drie slechts enkele weken gevangenisstraf kregen. ³ H. Poulus: 'Verslag', p. 4-5. ⁴ Met kerkeradsleden van diverse gezindten vormde hij er een kerkeraad, 'al met al', schrijft hij, 'was het een bloeiende gemeente': 'de gemeente van Jezus Christus in krijgsgevangenschap' (Hamel, p. 57). ⁵ In het grootste kamp in